

Amsterdam University of Applied Sciences

Onderzoek in het onderwijs: zoeken naar de facetten *een inleiding op het themanummer*

Griffioen, Didi

Publication date
2016

Document Version
Final published version

Published in
TvHO

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Griffioen, D. (2016). Onderzoek in het onderwijs: zoeken naar de facetten: een inleiding op het themanummer. *TvHO*, 34(2), 2-8.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Onderzoek in het Onderwijs: Zoeken naar de Facetten. Een inleiding op het themanummer

---

Didi Griffioen¹

De verbinding van onderwijs, onderzoek en beroep is cruciaal voor de scholing van professionals (Onderwijsraad, 2014). Professionele praktijken zijn complex en dynamisch, in toenemende mate gebaseerd op kennis en de samenleving verwacht dat er verantwoording over professionele keuzes wordt afgelegd (American Nursing Association, 2010; Griffioen, 2016; Payne, 2014). Daarom zijn door de overheid verschillende initiatieven genomen om deze driehoek te versterken. Het hoger beroepsonderwijs (HBO) heeft o.a. de opdracht gekregen middels onderzoek professionals op te leiden die toegerust zijn voor de huidige en toekomstige beroepspraktijk (Ministerie van OC&W & HBO-raad, 2001).

Tegelijk worstelt het Nederlandse HBO met het verbinden van onderwijs, onderzoek en beroep in haar curricula (Losse, Bouten, & Nahuis, 2013; Schuiling & Kiewiet, 2016). De publieke argumentatie vanuit het HBO lijkt vaak te gaan over wat het niet is of niet wenst te doen, zoals 'universiteitje spelen' (Haijing de Haan-Cao & De Koning, 2016), en niet in het kielzog varen van academisch onderzoek (Welten, 2016). En hoewel de oorsprong van deze kwalificaties alweer enkele jaren oud is, blijven ze regelmatig hoorbaar in de dagelijkse onderwijspraktijk. Het lijkt of de opdracht voor de verbinding tussen onderwijs, onderzoek en beroep de definitie van elk van de drie onder druk zet, met handelingsverlegenheid als resultaat. De vraag is waar deze handelingsverlegenheid uit voortkomt en hoe deze overwonnen kan worden, ofwel: welke factoren kunnen stimuleren tot en ondersteunen bij het komen tot een verstandige verbinding tussen onderwijs, onderzoek (en beroep)?

Dit themanummer bouwt voort op het eerdere dubbele themanummer van TvHO uit 2013. In de inleiding van dat themanummer werd de geschiedenis van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek beschreven (Terlouw, Van der Pool, & Griffioen, 2013). Ook werden uit de internationale context enkele conceptuele modellen voor de verbinding tussen onderwijs en onderzoek beschreven, waaronder het model van vier kwadranten van Healey (2005). Dit model beschrijft twee assen: a) nadruk op

---

1 Didi Griffioen is werkzaam aan de Hogeschool van Amsterdam, d.m.e.griffioen@hva.nl

onderzoeksinhoud resp. onderzoeksproces, en b) studenten als deelnemers resp. als publiek. Hierdoor ontstaan vier manieren waarop studenten betrokken kunnen zijn bij onderzoek in het onderwijs: a) *research-tutored* (bespreken van resultaten uit onderzoek), *research-led* (gericht op actief leren van recente resultaten uit onderzoek), *research-oriented* (gericht op leren van onderzoeksproces), en *research-based* (gericht op zelf uitvoeren van onderzoek). Dit model wordt inmiddels ook in de Nederlandse (hoger) onderwijspraktijk veelvuldig toegepast, terwijl ook de beperkingen hiervan wel bekend zijn (Elsen, Visser-Wijnveen, Van der Rijst, & Van Driel, 2008) en alternatieve modellen voorgesteld zijn (zie bijvoorbeeld Visser-Wijnveen, 2013b). In de discussie over het verbinden van onderwijs en onderzoek in het onderwijs blijkt het model een prettige en nuttige basis, zo bleek ook uit de toepassing van dit model in het artikel van Griffioen, Boerma, Engelbert, en Van der Linden (2013) in hetzelfde themanummer. Zoals Jan Elen (2016) in de discussie van dit themanummer beschrijft: het is één van de weinige modellen waarover in ieder geval in het praktisch gebruik ervan consensus lijkt te bestaan.

Wanneer nu breder gekeken wordt naar de literatuur betreffende de verbinding tussen onderwijs en onderzoek, zijn grofweg drie typen studies te zien, die veelal zijn uitgevoerd binnen onderzoeks-intensieve universiteiten: a) studies naar percepties, b) studies naar praktijken, en c) effectstudies. Studies naar percepties van onderwijs en onderzoek hebben geresulteerd in een grote hoeveelheid verschillende conceptuele modellen (Brew, 2012; Griffioen & De Jong, 2015; Visser-Wijnveen, 2009). Gecombineerd biedt dit het inzicht dat het beeld van wat onderwijs en wat onderzoek zijn niet eenduidig is, en dat dit beeld vaak, maar niet altijd disciplinair bepaald is (Brew, 2012). Ook wordt hieruit duidelijk dat deze percepties relevant zijn voor onderwijs en onderzoek met elkaar verbonden kunnen en zouden moeten worden (Schouteden, Verburgh, & Elen, 2014; Visser-Wijnveen, Van Driel, Van der Rijst, Verloop, & Visser, 2009), waarmee ze van invloed zijn op het handelen van betrokken individuen, zoals onderwijsmanagers en curriculumontwikkelaars (Ajzen, 1991; Visser-Wijnveen, 2009).

Studies naar praktijken van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek hebben geresulteerd in vier varianten (Brew, 2006; Healey & Jenkins, 2009; Smeby, 1998): een verbinding in a) de missie van de universiteit (Neumann, 1992); b) in het curriculum (Barnett, 2000), c) binnen het werk van de academicus (Åkerlind, 2008; Boyd & Smith, 2011) en d) in het perspectief van de student (Brew, 2007; Healey & Jenkins, 2015). In het meeste onderzoek is de vorm van de verbinding of manier waarop deze verbinding tot stand komt meestal niet nader gespecificeerd. Dit signaleert ook Malcolm (2014) die onduidelijkheid signaleert in de mogelijke functies van onderzoek voor het onderwijs van studenten: een model voor leren; een uitdagend leerklimaat creëren; onderzoek als voorwaarde voor onderzoeks-minded lesgeven, of nog iets anders.

Nu lijkt de detaillering voor de genoemde studies en hun auteurs vaak ook niet zo belangrijk te zijn. Veelal zijn deze studies gebaseerd op de (impliciete) overtuiging dat het onderwijs voor studenten en/of het werk van de academicus gebaat zal zijn bij een nauwere verbinding van onderwijs en onderzoek, ongeacht de vorm waarin dit gegoten wordt. In deze groep van onderzoek naar praktijken zijn ook enkele studies te zien waarin het beroep een variabele is, naast onderwijs en onderzoek, maar deze studies zijn schaars (Boyd & Smith, 2011; Lopes, Boyd, Andrew, & Pereira, 2014) en vooral verbonden aan de academicus.

Tot slot laat het beperkte aantal studies dat empirische effecten onderzoekt van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek op het leereffect van studenten (Verburgh, 2013), of de kwaliteit van werken van academici (Hattie & Marsh, 1996) zien dat het niet eenvoudig is om tot de gehoopte positieve resultaten te komen.

Tabel 1. Bijdragen in de TvHO themanummers ‘Onderzoek in Onderwijs’.

	Percepties	Praktijken	Effecten
Discipline	Visser-Wijnveen (2013a)		
(Inter)nationaal beleid			
Instituutsniveau	Griffioen and Wortman (2013)		
Curriculum	Verburgh, Schouteden, and Elen (2016) Roseaux, Verachttert, Spooren, Van Petegem, and De Schepper (2016)	Griffioen et al. (2013) Pool, Terlouw, and Haanstra (2013)	
Opleidingsmanager		Boerma, Griffioen, and Jong (2013)	
Docenten			
Studenten	Van der Linden (2013) Bollinger and Van Rooijen (2016)	Vink and Terlouw (2013)	Winter (2016)

De artikelen uit het themanummer van 2013 waren gedeeltelijk studies naar percepties op de verbinding tussen onderwijs en onderzoek op instituutsniveau (Griffioen & Wortman, 2013), bij de opleidingsmanager (Boerma et al., 2013) en de ontwikkeling van percepties van studenten (Van der Linden, 2013). Andere artikelen richtten zich op praktijken van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek op opleidingsniveau via het curriculum (Griffioen et al., 2013; Pool, Terlouw, & Haanstra, 2013) of door te kijken naar het handelingsverloop van studenten bij het doen van onderzoek (Vink

& Terlouw, 2013). Het discussieartikel van Visser-Wijnveen (2013a) verbindt de artikelen uit 2013 in een kader dat vooral inhaakt op de disciplinaire context zoals beschreven in het model van Biglan (1973), een tweede model dat veel gebruikt wordt en weinig omstreden lijkt.

Ook de stukken in het huidige themanummer zijn in te delen langs de beschreven kaders. Het artikel van Verburgh et al. (2016) *‘Onderzoek in het onderwijs: een vlag die vele ladingen dekt’* rapporteert twee facetten van onderzoeksgebaseerd onderwijs, namelijk de aanpakken van onderzoeksintegratie en onderzoeksgerelateerde doelen in het eerste jaar van het hoger onderwijs. De auteurs hebben deze praktijken onderzocht middels interviews met de docenten en resulteert in een meer fijnmazige blik op het concept van onderzoek in het onderwijs.

Het tweede artikel van Roseaux et al. (2016) met als titel *‘De ontwikkeling en validering van een meetinstrument nexus onderwijs-onderzoek’* beschouwt het curriculum via docentpercepties. Meer specifiek ontwikkelen de auteurs een meetinstrument waarmee deze docentpercepties op het curriculum te meten zijn. De basis onder de vragenlijst is het eerdergenoemde conceptueel kader van Healey (2005) met z'n vier kwadranten. Ook deze studie bewijst de empirische beperkingen van dit model aangezien de resultaten aantonen aan dat het model met de vragenlijst niet empirisch kan worden ondersteund.

Het derde en vierde artikel maken onderdeel uit van de studies naar studenten. Het derde artikel van Bollinger en Van Rooijen (2016) *‘Veilige Onzekerheid en de onderzoekende houding van HBO-studenten’* onderzoekt de mate van veiligheid die studenten ervaren bij het doen van onderzoek. De auteurs verbinden dit gevoel van (on)zekerheid aan de wijze waarop de studenten de onderwijsomgeving beleven.

Het vierde artikel van Winter (2016) *‘Het effect van innovatief projectonderwijs op het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden’* onderzoekt de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden in projectonderwijs. Het vraagt zich af welke vorm van projectonderwijs leidt tot de grootste toename van onderzoeksvaardigheden in een groep tweedejaars studenten. Daarmee draagt dit artikel bij aan de kleine *body of knowledge* die effecten meet van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek.

Voor de reflecties op deze artikelen verwijs ik graag naar de discussieparagraaf van Jan Elen. In lijn met zijn argumentatie is het belangrijk dat we ons als onderzoekers naar ‘onderzoek in het hoger onderwijs’ bewust zijn van de diversiteit van definities die we hanteren, de beperkingen van de methoden die we gebruiken en de doelen die we nastreven zowel in de praktijk als in ons onderzoek. Om voortgang te maken in dit veld zullen we actief deze aspecten moeten definiëren en bediscussieren. En hopelijk leidt dit tot een goede theorie op ‘Onderzoek in het hoger onderwijs’, zoals Jan Elen ons opdraagt. Om functioneel te kunnen zijn als deze theorie eenzelfde veelheid aan facetten moeten kennen als hierboven beschreven; alleen dan zal het breed omarmd kunnen worden. Dat is zeker geen sinecure, maar het hoger onderwijs

is dan ook complex. De modellen van Biglan (1973) op disciplinair niveau en Healey (2005) op module niveau bieden ons in ieder geval een goede start. We zullen met elkaar actiever gaan zoeken naar modellen die recht doen aan de andere facetten van 'Onderzoek in het Hoger Onderwijs'.

In het voorjaar van 2017 wordt het volgende themanummer 'Onderzoek in Onderwijs' verwacht. Dit maal met de focus op docenten en instellingen.

Literatuur

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Åkerlind, G. S. (2008). An Academic Perspective on Research and Being a Researcher: an Integration of the Literature. *Studies in higher education*, 33(1), 17-33.
- American Nursing Association. (2010). *Nursing Social Policy Statement. The Essence of the Profession*. Retrieved from Silver Spring, Maryland:
- Barnett, R. (2000). Supercomplexity and the Curriculum. *Studies in higher education*, 25(3), 255-265.
- Biglan, A. (1973). The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas. *Journal of Applied Psychology*, 57(3), 195-203.
- Boerma, K., Griffioen, D. M. E., & Jong, U. de. (2013). Het belang dat managers hechten aan onderzoeksvaardigheden van docenten in het hoger onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 59-72.
- Bollinger, S. & Van Rooijen, R. (2016). Veilige Onzekerheid en de onderzoekende houding van hbo-studenten. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 34(2), 46-60.
- Boyd, P. & Smith, C. (2011). *Being a University Lecturer in a Professional Field: tensions within boundary-crossing workplace contexts*. Paper presented at the Society for Research into Higher Education, Newport.
- Brew, A. (2006). *Research and Teaching. Beyond the Divide*. New York: Palgrave Macmillan.
- Brew, A. (2007). Research and Teaching from the students' perspective. Retrieved from http://w3.unisa.edu.au/easdeanteaching/colloquium/2008/Angela%20Brew%20and%20Kerri-Lee%20Krause/angela_brew%203.pdf
- Brew, A. (2012). Teaching and research: new relationships and their implications for inquiry-based teaching and learning in higher education. *Higher education Research & Development*, 31(1), 101-114.
- Elen, J. (2016). Bedenkingen en suggesties bij onderzoek naar 'onderzoek in hoger onderwijs'. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 34(2), 77-78.

- Elsen, M., Visser-Wijnveen, G. J., Van der Rijst, R. M., & Van Driel, J. H. (2008). How to Strengthen the Connection between Research and Teaching in Undergraduate University Education. *Higher Education Quarterly*, 63(1), 64-85.
- Griffioen, D. M. E. (2016). Nieuwsgierige Professionals Opleiden. *TH&MA Hoger Onderwijs*(1), 54-31.
- Griffioen, D. M. E., Boerma, K., Engelbert, R. H. H., & Van der Linden, W. (2013). Doelen en vormen van onderzoek in het onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 32-44.
- Griffioen, D. M. E., & De Jong, U. (2015). Mapping Dutch Higher Education Lecturers' Discourse on Research at Times of Academic Drift. *Scottish Journal for Arts, Social Sciences, and Scientific Studies*, 26(1), 81-94.
- Griffioen, D. M. E., & Wortman, O. (2013). Onderzoek in het onderwijs van de Hogeschool van Amsterdam. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 16-31.
- Haijing de Haan-Cao, H., & De Koning, P. (2016). Niemand wil universiteitje spelen. *TH&MA Hoger Onderwijs*(1), 32-37.
- Hattie, J., & Marsh, H. W. (1996). The relationship between research and teaching: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 66, 507-542.
- Healey, M. (2005). Linking Research and Teaching: exploring Disciplinary Spaces and the Role of Inquiry-Based Learning. In R. Barnett (Ed.), *Reshaping the University: New Relationships between Research, Scholarship and Teaching*. (pp. 67-78). McGraw Hill: Open University Press.
- Healey, M., & Jenkins, A. (2009). *Developing undergraduate research and inquiry*. Retrieved from Heslington:
- Healey, M., & Jenkins, A. (2015). Linking Discipline-Based Research with Teaching to Benefit Student Learning Through Engaging Students in Research and Inquiry. Retrieved from <http://www.mickhealey.co.uk/resources>
- Lopes, A., Boyd, P., Andrew, N., & Pereira, F. (2014). The research-teaching nexus in nurse and teacher education: contributions of an ecological approach to academic identities in professional fields. *Higher Education*, 68, 167-183.
- Losse, M., Bouten, L., & Nahuis, R. (2013). *Project Initiatie Documentatie, Project Onderzoek in Onderwijs*. Retrieved from Deventer:
- Malcolm, M. (2014). A critical evaluation of recent progress in understanding the role of the research-teaching link in higher education. *Higher Education*, 67, 289-301.
- Ministerie van OC&W, & HBO-raad. (2001). *Convenant Lectoren en Kenniskringen in het hoger beroepsonderwijs*. Retrieved from Den Haag:
- Neumann, R. (1992). Perceptions of the teaching-research nexus: a framework for analysis. *Higher Education*, 23(2), 159-171.
- Onderwijsraad. (2014). *Meer innovatieve professionals*. Retrieved from Den Haag:
- Payne, M. (2014). *Modern Social Work Theory* (4 ed.). New York: Palgrave Macmillan.

- Pool, E., Terlouw, C., & Haanstra, A. (2013). Een praktijkcasus: ontwerp en implementatie van een leerlijn onderzoek bij de Faculteit Economie & Management van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 86-98.
- Roseaux, B., Verachtert, I., Spooren, P., Van Petegem, P., & De Schepper, A. (2016). De ontwikkeling en validering van een meetinstrument nexus onderwijs-onderzoek. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 34(2), 28-45.
- Schouteden, W., Verburgh, A. L., & Elen, J. (2014). Teachers' General and Contextualised Research Conceptions. *Studies in higher education*. doi:10.1080/03075079.2014.914915
- Schuling, G., & Kiewiet, D. J. (2016). Wetenschappelijk onderbouwd én relevant. *TH&MA Hoger Onderwijs* (1), 48-52.
- Smeby, J. C. (1998). Knowledge Production and Knowledge Transmission. The interaction between research and teaching at universities. *Teaching in Higher Education*, 3(1), 5-20.
- Terlouw, C., Van der Pool, E., & Griffioen, D. M. E. (2013). Inleiding: onderzoek in het hbo onderwijsprogramma in het kader van internationale ontwikkelingen. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 3-15.
- Van der Linden, W. (2013). De introductie van onderzoek in het pabocurriculum. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 73-85.
- Verburgh, A. L. (2013). *Research Integration in Higher Education. Prevalence and Relationship with Critical Thinking*. (PhD), KULeuven, Leuven.
- Verburgh, A. L., Schouteden, W., & Elen, J. (2016). Onderzoek in het onderwijs: een vlag die vele ladingen dekt. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 34(2), 10-27.
- Vink, L., & Terlouw, C. (2013). Een onderzoek naar het handelingsverloop van hbo-masterstudenten bij het leren van praktijkgericht onderzoek. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 45-59.
- Visser-Wijnveen, G. J. (2009). *The research-teaching nexus in the humanities: Variations among academics*. (PhD), Leiden University, Leiden.
- Visser-Wijnveen, G. J. (2013a). Reflecties over onderzoek in het hoger beroepsonderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31(1&2), 99-112.
- Visser-Wijnveen, G. J. (2013b). Vormen van de integratie van onderzoek en onderwijs. In D. M. E. Griffioen, G. J. Visser-Wijnveen, & J. Willems (Eds.), (pp. 60-73). Groningen: Noordhoff B.V.
- Visser-Wijnveen, G. J., Van Driel, J. H., Van der Rijst, R. M., Verloop, N., & Visser, A. (2009). The Relationship between Academics' Conceptions of Knowledge, Research and Teaching - a metaphor study. *Teaching in Higher Education*, 14(6), 673-686.
- Welten, R. (2016). Verjaag het spook van het onderzoek. *TH&MA Hoger Onderwijs*(1), 16-19.
- Winter, E. (2016). Het effect van innovatief projectonderwijs op het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden van studenten. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 34(2), 61-76.